

ANNA CZAPLA

O PRZYCZYNACH
ZMIAN FORMALNO-SEMANTYCZNYCH NAZW MIEJSCOWOŚCI
(NA PRZYKŁADZIE OJKONIMÓW Z TERENU ZIEMI LWOWSKIEJ)

WSTĘP

Produktywność typów nazw zależy przede wszystkim od systemu języka. Nazwy należą do typów wzorowanych na odpowiednich strukturach językowych, charakterystycznych dla określonego czasu i miejsca. Istnieje też ściślejszy związek genetyczny między poszczególnymi toponimami. Dotyczy on na terenie historycznej ziemi lwowskiej: a) nazw przeniesionych, np. *Żółkiew*, nest, XV: *Żółkiew* 'wieś położona w powiecie krasnostawskim, w ziemi chełmskiej', od której pochodzi nazwa podlwowskiej miejscowości, założonej przez Stanisława Żółkiewskiego; b) nazw derywowanych morfologicznie od nazw miejscowości, np. *Haliczanów* < *Haliczany*, gród., XV: *Halicz* 'miasto będące centrum ziemi halickiej', *Przemysłany*, przm., XV: *Przemysł* 'miasto będące centrum ziemi przemyskiej'; c) nazw zestawionych z członem przeniesionym z innej osady oraz członem określającym odapelatywnym, np. *Jazów Stary*, jaw., XV < *Jazów*; d) nazw zestawionych z członem określającym odapelatywnym lokalizującym, np. *Strutyn Wyższy*, roż., XVI: *Strutyn* 'wieś w pow. roż.' lub innym; e) nazw zestawionych z członem przenie-

---

Dr ANNA CZAPLA – bibliotekarz Zakładu Języka Polskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Zakład Języka Polskiego KUL, Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin.

sionym z innej osady i przydawki lokalizującej pochodzącej od nazwy innej miejscowości, np. *Gaje Starobrodzkie*, br., XVI: *Brody Stare* 'pobliska miejscowość w pow. brodzkim', *Hucisko Oleskie*, br., XVI: *Olesko* 'miasto w pow. buskim', *Wola Zaderewacka: Zaderewacz*, str., XVI 'wieś w pow. str.'

Istotny też jest związek z innymi systemami onimicznymi: a) mikrotoponimami, np. *Mołodyńcze*, żyd., XVI: *Mołodynia 'młody las'; b) hydronimami, np. *Bużek* < *Bug*, zł., XVI: *Bug* 'nazwa rzeki', *Sopot*, str., XV: *Sopot*, por. *Sopot* 'dopływ rzeki Stryj'; *Świrz*, przm., XV: *Świrz* 'lewy dopływ Dniestru'; c) patrociniami, np. *Spas*, roż., XV: 'nazwa wezwania monasteru', por. też *Spas* 'święto Przemienienia Pańskiego, obchodzone 19 sierpnia'¹, *Zniesienie*, pust., XVI: ukr. *Wznesinnia (pol. *Wniebowstąpienie*) 'wezwanie cerkwi, która tu się znajdowała'².

Oprócz zależności od systemu językowego nazwa pozostaje w relacji do rzeczywistości pozajęzykowej. Nazwy dzierżawcze wyrażają stosunki własnościowe, np. *Artasów*, nest., XIV, *Bohutyn*, nest., XIV, *Domazyr*, jaw., XV, *Kniaże*, zł., XV, nazwy zbiorowościowe wskazują na różne grupy osadnicze, np. *Borynie*, żyd., XV, *Brzeżany*, brz., XIV, *Podhorce*, busk., XV, fizjograficzne na właściwości terenu, np. *Brzezina*, żyd., XV, *Tarnawka*, żyd., XV, *Trościaniec*, jaw., XVI.

W wyniku oddziaływania różnych czynników wewnątrzjęzykowych i zewnętrznych ustalona w danym czasie mapa nazewnictwa-osadnicza podlega ewolucji. Zmianie może ulec forma nazwy pod względem fonetycznym i morfologicznym, może też dojść do całkowitej wymiany nazwy.

I. CZYNNIKI WEWNĄTRZJĘZYKOWE W ZMIANACH FORMALNO-SEMANTYCZNYCH

1. Tendencja do skrótu, wpływ nazw o rodzaju gramatycznym dominującym w danym typie morfologicznym, tendencja do wyrównania tematu deklinacyjnego, „fałszywa” resyngularyzacja nazwy po przejściowej pluralizacji; ogólna tendencja do „feminizującego” synkretyzmu rodzajowego pluraliów, do usuwania w nich opozycji rodzajowych przez upowszechnienie

¹ *Słownik języka polskiego*, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiecki, t. VI, Warszawa 1915, s. 282.

² *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, t. XIV, Warszawa 1895, s. 654.

form fleksyjnych właściwych femininom – to najczęstsze przyczyny zmian rodzajowych³. Z poniższego zestawienia wypływa wniosek o preferowaniu rodzaju męskiego nad żeńskim, a w szczególności nijakim⁴. Zmiany i wahania rodzaju gramatycznego są bez wątpienia najczęstszym typem zmiany w toponimach syngularnych⁵:

a) na męski z żeńskiego i nijakiego: *Berteszków* < *Bartoszkowa*, żyd., XV, *Bujanów* < *Bojanowa*, żyd. XVI, *Czeremchów* < *Czeremchowo*, żyd., XV, *Horpin* < *Horpino*, kam., XIV, *Kahujów* < *Kałużewo*, mikoł., XV, *Krotoszyn* < *Krotoszyn* // *Krotoszyno*, pust., XIV, *Macoszyn* < *Macoszyno*, nest., XIV, *Malechów* < *Malechów* // *Malechowo*, nest., XIV, *Plichów* // *Plichowa*, brz., XV, *Siechów* < *Siachowo* // *Siachowa*, str., XIV, *Soposzyn* < *Sopuszyno*, nest., XIV, *Stolpin* < *Stolpino*, busk., XVI. Skracająca zmiana rodzaju nijakiego na męski jest szczególnie częsta pośród najstarszych posesywów utworzonych formantem *-j-: *Burcze* < *Borc*, gród., XV, *Drohowyże* < *Drohowyż*, mikoł., XV. Maskulinizacja toponimu oraz analogia do toponimów na -pol, por. *Markopol* prowadzi do podobnej zmiany: *Kamienopol* < *Kamionopole*, pust., XV;

b) na żeński z nijakiego. Ze zmianą bezpośrednią najczęściej mamy do czynienia przy nazwach z formantem *-bn-, wśród których przeważają neutra: -nia < -na // -no: *Czeremosznia* < *Czeremoszna* // *Czeremoszno*, zł., XV; *Kadobna* < *Kadobna* // *Kadobne*, roż., XVI, także wśród innych: *Czortoryja* < *Czartryja* // *Czartryje*, żyd., XV, *Ilemnia* < *Ilemnia* // *Ilemnie*, roż., XVI, *Jamelna* < *Jemelino* // *Jemelina*, jaw., XIV, *Jagunia* < *Jagunin*, kam., XIX, *Sołowa* < *Sołowa* // *Sołowe* // *Sołow*, zł., XV;

c) na nijaki z męskiego i żeńskiego wśród bezsufiksalnych toponimów twar-dotematowych, często też z suf. *-bn-⁶: *Białe* < *Biała* < *Biele*, przm., XV, *Chrusno Stare* < *Chrostna*, pust., XV, *Rokitno* < *Rokitno* // *Rokitna* // *Rokietnica*, busk., XV;

³ A. B a ń k o w s k i, *Zmiany morfemiczne w toponimii polskiej*, Wrocław 1982, s. 59.

⁴ Tamże, s. 60. Proces unifikacji rodzaju przez asymilację morfologiczną, czyli upowszechnienie rodzaju częstszego w regionie, i proces ekspansji terytorialnej z południa na północ krótszych form (N. A. sg.) męskich na niekorzyść nijakich. W początkach XV w. Można mówić o kompletnej unifikacji rodzaju na rzecz męskiego w Małopolsce, a nijakiego w Wielkopolsce i na Mazowszu. Mniej więcej od połowy XVI w. zaczyna się stopniowa ekspansja krótszych form męskich z południa ku północy, do dziś nie zakończona.

⁵ W ramach tego samego typu semantycznego. Są jeszcze inne przykłady tego typu zmian. Towarzyszą im zmiany semantyczne, które pomijam.

⁶ B a ń k o w s k i, *Zmiany morfemiczne*, s. 65.

d) maskulinizacja form przyimkowych rodzaju nijakiego, w toponimach typu *Zalesie* tendencja do skracającej zmiany rodzaju: *Pobocz* < *Pobocze*, zł., XVI, *Podbereż* < *Podberezie*, dol., XVI, *Podhoraj* < *Podhor'je*, busk., XIII, *Poświrz* < *Poświrze*, roh., XV, *Werchobuż* < *Werchobuże*, zł., XVI.

2. Zmiana i wahania liczby⁷:

a) pluralizacja to najczęstszy w toponimii polskiej wariant liczby gramatycznej (pluralizacja toponimu pierwotnie singularnego). Często mamy do czynienia z przykładami pluralizacji nazw osady o niepoświadczonym rozdwojeniu. W grę może wchodzić przed innymi przyczynami wpływ toponimów pluralnych o takim samym formalnie, choć nie zawsze identycznym genetycznie ani ekwiwalentnym formancie⁸: *Dubszary* < *Dubszara*, roż., XVI, *Nowosiółki* < *Nowosiółka*, przm., XV, *Nowosiółki* < *Nowe Sióło*, zł., XVI, *Nowoszyny* < *Nowoszyno* // *Nowoszyn*, żyd., XVI, *Pasieki Zubrzyckie* < *Pasieka*, pust., XVI, *Pustomyty* < *Pustomyto*, pust., XV, *Suchodoły* < *Suchodół* // *Suchodole*, br., XVI;

b) syngularyzacja to proces późniejszy w stosunku do pluralizacji⁹. Tendencję syngularyzacyjną uznać można za pochodną od pluralizacji na zasadzie „sprężenia zwrotnego”. Trwała syngularyzacja jest o wiele rzadsza od licznych poświadczeń syngularyzacji efemerycznej. Z syngularyzacją mamy do czynienia we wszystkich typach morfologicznych i klasach toponimów pluralnych: *Dworzyska* < *Dworzyszcza* // *Dworzyska* // *Dworzysko*, przm., XV, *Hodowica* < *Hodowica* // *Hodowice*, pust., XIV, *Lubiana* < *Lubiany* // *Lubianie*, mikoł., XV, *Obłaźnica* // *Obłaźnice*, XV, *Ponikowica* < *Ponikowice*, br., XVI, *Witwica* < *Witwice*, dol., XV;

c) oboczność form singularnych i pluralnych. Nie brak też przykładów syngularyzacji czy pluralizacji efemerycznej: *-ica* // *-ice*¹⁰: *Brzuchowice*

⁷ W ramach tego samego typu semantycznego i morfologicznego czasem zmiana liczby powoduje zmianę klasyfikacji semantycznej, której towarzyszy zmiana morfologiczna. Tego typu przykłady tu pomijam, są podane przy zmianach morfologicznych.

⁸ J. Bal („*Niemotywowane*” *pluralis niektórych nazw terenowych*, „*Onomastica*” 8(1963), s. 185) wykazuje wpływ czynników zewnątrzjęzykowych, mianowicie podział pierwotnej całości topograficznej między kilku właścicieli. K. Zierhoffer (*Nazwy miejscowe północnego Mazowsza*, „*Prace Onomastyczne*” 3(1957), s. 48) dużą rolę przypisuje nazwom rodowym i prawu analogii.

⁹ B a ń k o w s k i, *Zmiany morfemiczne*, s. 53.

¹⁰ W. Taszycki (*Słowiańskie nazwy miejscowe*, w: t e n ż e, *Rozprawy i studia polonistyczne*, I. *Onomastyka*, Kraków 1958, s. 250-251): „Wśród polskich nazw miejscowych na *-ice* znajdujemy po pierwsze nazwy patronimiczne, po drugie etniczne, a po trzecie, o czym dobrze pamiętać trzeba, nazwy typu *Gorzyce*, *Studzienice* itp., nie mające nic wspólnego z przyrostkiem *-ic*”.

< *Brzuchowice* // *Brzuchowica*, przm., XV, *Hołubica* < *Hołubica* // *Holubowice* // *Holubien*, br., XV, *Lesienice* < *Lesienice* // *Lesienica*, pust., XV, *Wereszyca* < *Weresz(cz)yca* // *Wereszyce*, jaw., XV; -iska // -iszcze: *Bubniszcze* < *Bubniska* // *Bubniszcze*, dol., XVI, *Dworzyska* < *Dworzyszcza* // *Dworzyska* // *Dworzysko*, przm., XV, *Horodyszcze Druhe* < *Horodyszcze Cetnarskie* < *Grodzisko* // *Grodziska*, żyd., XV, *Kadłubiska* < *Kadłubiska* // *Kadłubisko* // *Kadłubiszczka* // *Kadłubicze*, br., XV, *Litowisko* < *Litowisko* // *Litowiska* < *Litowyszczka* // *Litowyszczce*, br., XV, *Małynyszczce* < *Maleniska* < *Maliniska*, br., XIX, *Rachin* < *Rachynie* // *Rachynia*, dol., XV; -ino // -iny: *Jamelna* < *Jamelna* // *Jamielino* // *Jamieliny*, jaw., XIV.

3. Zmiany i oboczności typu morfologicznego (wymiany sufiksów), niekiedy także znaczenia wśród:

a) formantów przymiotnikowych i rzeczownikowych: formant paradygmatyczny < -ów: *Czepiele* < *Czepielów*, br., XV, *Helenky* < *Helenków*, koz., XVI; -ów < -owicze // -owce: *Kuhujów* < *Kuhajowicze* // *Kuhajowce*, pust., XV; -ów < -ice: *Kosteniów* < *Konstancice*, przm., XVI; -ów < -ice: *Łahodów* < *Łahodzice*, br., XV; -ów < -owce: *Hnizdyczów* < *Hnizdyczowce*, żyd., XVI; -ów < formant paradygmatyczny: *Czupernosów* < *Czupernosy*, przm., XV; -ów < -ów // -no: *Plichów* < *Plichów* // *Plichno*, pust., XV; -owa < -ówka: *Chmielowa* < *Chmielówka*, zł., XVI; -anów > -any: *Haliczanów* < *Haliczany*, gród., XV; -in < -ynie // -ynia: *Rachin* < *Rachynie* // *Rachynia*, dol., XV; -ьжъ > icze: *Snowicze* < *Snowicz*, zł., XV; -ica // -en: *Hołubica* < *Hołubica* // *Holubien*, br., XV; -ica < -ica // -owice // -en: *Hołubica* < *Hołubica* // *Holubowice* // *Holubien*, br., XV; -na < -na // -ino // -iny: *Jamelna* < *Jamelna* // *Jamielino* // *Jamieliny*, jaw., XIV; -no < -no // -na // -nica: *Rokitno* < *Rokitno* // *Rokitna* // *Rokietnica*, busk., XV; -nia < -na // -no¹¹: *Czeremosznia* < *Czeremoszna* // *Czeremoszno*, zł., XV; -owce < -owe // -owce: *Podmichałowce* < *Podmichałowe* // *Michałowce*, roh., XVI; -ówka < -ów: *Adamówka* < *Adamów*, brz., XVI, *Lecówka* < *Leców*, roż., XVI; -yń < -yn: *Zbadyń* < *Zbadyń*, gród., XV; -ynie < -ynie // -yn: *Czestynie* < *Czestynie* // *Czestyn*, kam., XV; -ynie < -ańce // -any // -in: *Czołhynie* < *Czołhańce* // *Czołhany* // *Czołhin*, jaw., XV; -ynie < -ynie // -yn: *Czestynie* < *Czestynie* // *Czestyn*, kam., XV; -ynie < -ańce // -any // -in: *Czołhynie* < *Czołhańce* // *Czołhany* // *Czołhin*, jaw., XV;

b) formantów rzeczownikowych: formant paradygmatyczny < formant paradygmatyczny // -ec: *Monaster* < *Monaster* // *Stary Monasterzec*, pust., XV;

¹¹ B a ń k o w s k i, *Zmiany morfemiczne*, s. 81. Jeśli chodzi o toponimy z formantem *-ьжъ- wtórna miękkotematowość występuje dość często w XV-XVI w.

formant paradygmaticzny < -*bye* < -*ce*: *Podkamień* < *Podkamienie* < *Podkamieńce*, br., XV; formant paradygmaticzny < -*bye*: *Białogłowy* < *Białogłowie*, zb., XVI, *Palikrowy* < *Palikrowie*, br., XVI, *Prowała* < *Prowała* // *Prowale*, nest., XVI, *Suchodoły* < *Suchodół* // *Suchodole*, br., XVI; -*any* < formant paradygmaticzny: *Dobrzany* < *Dobre*, pust., XV; -*bye* < formant paradygmaticzny: *Buszcze* < *Boszcz*, brz., XV; -*bye* < -*ce*: *Podlesie* < *Podlesce*, zł., XV; -*ce* < -*ce* // -*ec* // -*bye*: *Lipowce* < *Lipowce* // *Lipowiec* // *Lipowie*, przm., XV; -*owce* < -*owiec* // -*bye*: *Lipowce* < *Lipowiec* // *Lipowie*, przm., XV; -*ańce* // -*anice* // -*aniec* > -*ańce*: (*Ładańce*) < *Ledańce* // *Ledanice* // *Ledaniec*, przm., XV; -*cze* < -*cze* // -*ce*: *Mołodyńcze* < *Mołodyńcze* // *Mołodyńce*, żyd., XVI; -*ec* < -*ec* // -*ice*: *Brzezic* < *Brzezic* // *Brzezice*, XIV / XV, gród.; -*ec* < -*ec* // -*ce*: *Humieniec* < *Humieniec* // *Humieńce*, pust., XV; -*owiec* < -*owiec* // -*owice*: *Jasienowiec* < *Jasienowiec* // *Jasionowice*, dol., XVI; -*owiec* < -*owiec* // -*owce*: *Olchowiec* < *Olchowiec* // *Olchowce*, przm., XVI; -*owiec* < -*owice* // -*owicze*: *Głuchowiec* < *Głuchowice* // *Głuchowicze*, gród., XIV; -*ice* < -*ec*: *Czajkowiec* < *Czajkowiec*, sam., XIV; -*ice* < -*ice* // -*ec*: *Katarynice* < *Katarynice* // *Katarzyniec*, mikoł., XV; -*owice* < -*owice* // -*owiec*: *Leśniowice* < *Leśniowice* // *Leśniowiec*, gród., XV; -*owica* < -*owice*: *Ponikowica* < *Ponikowice*, br., XVI; -*ynicze* < -*ynie*: *Borynicze* < *Borynie*, żyd., XV; -*ica* < -*ice*: *Witwica* < *Witwice*, dol., XV; -*anica* > -*any*: *Olszanica* < *Olszany*, jaw., XV; -*iska* < -*iska* // -*isko* // -*iszcza* // -*icze*: *Kadłubiska* < *Kadłubiska* // *Kadłubisko* // *Kadłubiszca* // *Kadłubicze*, br., XV; -*ica* < -*niki*: *Jastrzębica* < *Jastrzębniki*, sokał., XV; -*eń* < -*ynie* < -*ynia*: *Lubień Wielki* < *Lubynie* < *Lubynia*, gród., XIV/XV; -*ka* < -*czyce*: *Litewka* < *Litewczyce*, mikoł., XV; -*ka* // -*ec* < -*ce*: *Nowosiółka* // *Nowosiedlec* < *Nowosielce*, pust., XV; -*ko* < -*ce*: *Kłodzienko* < *Kłodzieńce*, kam., XV; -*ki* < formant paradygmaticzny: *Nowosiółki* < *Nowe Sióło*, zł., XVI; -*yń* < -*ynia*: *Weryń* < *Werynia*, mikoł., XV; -*ynie* // -*any* // -*ynia* // -*yn* < -*ce*: *Nahorynie* // *Nahorzany* // *Nahorynia* // *Nahoryn* < *Nahorce* // (*Mohylyszczce*, *Piotrowa Hora*), żyd., XV;

c) wymiana dotycząca tylko sufiksów przymiotnikowych: -*iw* < -*in*: *Czerepiw* < *Czerepin*, pust., XV.

4. Zmiana formy analitycznej na syntetyczną poprzez:

a) uniwerbalizację polegającą na odrzuceniu członu opisywanego, elipsę jednego składnika (rzeczownika): *Bartatów* < *Bartoldowa Karczma*, gród., XV, *Chodorów* < *Chodorowstaw*, żyd., XV, *Rudno* < *Rudny Staw*, pust., XV; transformacji w złożenie: *Suchowola* < *Sucha Wola*, br., XVI; sufiksacji substancywizującej, odrzuceniu członu określanego i zmianę określającą

cego: *Jezierzanka* < *Jezierna Mała*, zb., XV, *Krzywczyce* < *Krzywy Las*, pust., XV, *Lubień Mały* < *Lubień Mały* // *Lubieńko*, gród., XV;

b) eliminację członu określającego: *Bolechów*, XX < *Bolechów Ruski*, dol., XV, *Bolechów* < *Bolechów Wołoski*, dol., XV, *Nowosielica*, XX < *Nowosielica Szlachecka*, XVI-XIX // *Nowosielica Niżnia* i *Wyżnia*, w XIX < *Nowosielica Podleska*, dol., XVI, *Nowosil'ky*, XX < *Nowosiółki Liskie*, XIX < *Nowosiółka*, XVI < (*Nowosiedlec*), busk., XV, *Stratyn*, XX < *Stratyn Miasto*, XX < *Stratyn*, roh., XVI, *Stratyn*, XX < *Stratyn Wieś*, roh., XX;

c) zmianę leksykalną nazwy: *Roźniatów*, XV < *Stare Sioto*, roh., XII.

5. Adideacje w formach głównych lub pobocznych, zmiany spontaniczne, nie zmieniające przynależności językowej nazwy: *Barszczowice*, XVIII < *Borszowice*, pust., XV, *Chwatów*, XVI // *Chwatów*, w busk., XIX, *Czuper-nosy*, XV < *Szczuczenosy*, przm., XV, *Doroszów Mały*, XV < *Drohoszów Mały*, nest., XVI, *Doroszów Wielki*, XVII < *Drohoszów Wielki*, nest., XV-XIX < *Drohoszów*, XIV, *Głuchowiec*, XV < *Gołuchów*, gród., XIV, *Kamienopol*, XVI < *Kamionopole*, pust., XV, *Peczenia*, XVI < *Peczeniły*, zł., XIV, *Torhów*, XX < *Torków*, XVI, zł., *Trybuchowce*, XV // *Trybakowce*, żyd., w XVII-XVIII, *Wojciechowice*, XIX < *Uciechowice*, przm., XIV.

II. CZYNNIKI ZEWNĘTRZJĘZYKOWE

W ZMIANACH FORMALNO-SEMANTYCZNYCH

1. Niestabilność typów formalnych i semantycznych to cecha charakterystyczna nazewnictwa ziemi lwowskiej. Jedną z przyczyn tych modyfikacji był naturalny proces zwiększania liczby punktów osadniczych, i co za tym idzie – potrzeba dyferencjacji starych i nowych ponowionych ojkonimów, wyrażający się w:

a) zamianie formy syntetycznej na analityczną poprzez dodanie przydawki: *Chlebowice Świrskie*, XIX < *Hlebowice*, pust., XV, *Chlebowice Wielkie*, XVI < *Hlebowice*, przm., XV, *Chrusno Stare*, XVIII < *Chrostno*, pust., XV, *Demenka Leśna*, XVI < *Demenka*, żyd., XVI, *Demenka Podnie-strzańska*, XVI < *Demenka*, żyd., XVI, *Dzieduszyce Wielkie*, XVIII < *Dzieduszyce*, skol., XIV, *Folwarki Żydaczowskie*, XX < *Folwarki*, żyd., XVI, *Grzybowice Wielkie*, XVI < *Grzybowice*, nest., XV, *Hołosko Wielkie*, XVI < *Hołosko*, pust., XV, *Horożana Wielka*, XVI < *Horożana*, mikoł., XV, *Hucisko Brodzkie*, XIX < *Hucisko*, br., XVI, *Huziejów Stary*, XIX

< *Huziejów*, dol., XVI, *Jaryczów Nowy*, XVIII < *Jaryczów*, kam., XV, *Jaryczów Stary*, XVIII < *Jaryczów*, kam., XIV, *Jazów Stary*, XVI < *Jazów*, jaw., XV, *Kłodno Wielkie*, XVI < *Kłodno*, kam., XIV, *Koniuszki Królewskie*, XVI < *Koniuszki*, sam., XIV, *Koniuszki Tuligłowskie*, XVIII < *Koniuszki*, sam., XV, *Lackie Wielkie*, XVI < *Lackie*, zł., XIV, *Lubień Wielki*, XVI < *Lubynia*, gród., XV, *Łany Niemieckie*, XIX < *Łany*, kam., XVI, *Łany Sokółowskie*, XIX < *Łany*, str., XVI, *Majdan Gołogórski*, XX < *Majdan*, zł., XVI, *Majdan Lipowiecki*, XIX < *Majdan*, przm., XVI, *Milatyn Stary*, XVIII < *Milatyn*, busk., XIV, *Mizuń Stary*, XX < *Mizuń*, dol., XVI, *Nahorce Małe*, XVI < *Nahorce*, kam., XIV, *Nahorce Wielkie*, XIX < *Nahorce*, nest., XV, *Nowosil'ky*, XX < *Nowosiółki Liskie*, XIX < *Nowosiółka*, XVI < (*Nowosiedlec*), busk., XV, *Nowosiółki Oparskie*, XIX < *Nowosiółki*, mikoł., XVI, *Wętyka Wil'szanyc'a*, XX < *Olszanica*, jaw., XV, *Czarny Ostrów*, XX < *Ostrów*, żyd., XVI, *Pasieki Zubrzyckie*, XIX < *Pasieka*, pust., XVI, *Porzecze Janowskie*, XIX < *Porzecze Małe*, XVI < *Porzecze*, gród., XV, *Porzecze Lubieńskie*, XX < *Porzecze Wielkie // Gródeckie // Lubieńskie*, XIX < *Porzecze Wielkie*, XVIII < *Porzecze*, gród., XV, *Porzecze Zadwórne* XIX < *Porzecze*, gród., XVI, *Przedrzymiechy Wielkie*, XIX < *Przedrzymiechy*, nest., XIV, *Ruda Brodzka*, XIX < *Ruda*, busk., XVI, *Ruda Kottowska*, XIX < *Ruda*, zł., XVI, *Ruda Krechowska*, XVI < *Ruda*, nest., XV, *Skwarzawa Stara*, XVI < *Skwarzawa*, nest., XIV, *Słoboda Bolechowska*, XIX < *Słoboda*, XVI, *Słoboda Dolińska*, XX < *Słoboda Dolińska // Leśna*, XIX < *Słoboda*, dol., XVI, *Słoboda Złota*, XIX < *Słoboda*, koz., XVI, *Sołonka Wielka*, XVI < *Sołonka*, pust., XIV, *Sroki Lwowskie*, XX < *Sroki*, pust., XV, *Stratyn Wieś* < *Stratyn Stary*, XIX < *Stratyn*, roh., XV, *Strutyn Niższy*, XVI < *Strutyn*, roż., XVI, *Strzeliska Stare*, XVI < *Strzelce*, żyd., XIV, *Trościaniec Mały*, XVI < *Trościaniec*, zł., XV, *Trościaniec Wielki*, XIX < *Trościaniec*, zb., XV, *Turza Mała*, XVIII // *Turza Gniła* w XVI-XIX < *Turza*, dol., XVI, *Wola Brzuchowiecka*, XVII < *Wola*, przm., XVI, *Wola Dobrostańska*, XVI < *Wola*, jaw., XV, *Wola Gołogórska*, XIX < *Wola*, zł., XVI, *Wola Starzyska*, XVII < *Wola*, jaw., XVI, *Wola Wielka*, XV < *Wola*, mikoł., XV, *Wola Żółtaniecka*, XVI < *Wola*, kam., XV, *Wolica Hnizdyczowska*, XIX < *Wolica*, żyd., XVI;

b) zmianie rodzaju gramatycznego na żeński z nijakiego wskutek usamodzielnienia osady: *Buczyna* < *Buczynie*, br., XVI;

c) pluralizacji wywołanej przeważnie przez okoliczność pozajęzykową, a mianowicie scalenie osady rozdwojonej. Wtórna postać pluralna zwykle całkiem wypiera z użycia postać syngularną, choć scalenie rozdzielonej

osady rzadko bywa trwałe: *Lubień Wielki* < *Lubynie* < *Lubynia*, gród., XIV/XV.

2. Drugą przyczyną zewnętrzną były ciągłe spustoszenia podczas najazdów i walk. Ziemia lwowska przedstawiała łatwy teren do wprowadzania zmian i innowacji, była podatnym gruntem dla osadnictwa niemieckiego i wołoskiego oraz osadnictwa w ogóle. Jej wynikiem są:

a) oboczności lub zmiany zróżnicowanych leksykalnie, zatem i semantycznie, form syntetycznych: *Białogóra* // *Weissenberg*, nest., XVI, *Chłopy*, XV // *Kąty*, gród., XV, *Derżów*, XVI < *Dziurczyce*, mikoł., XV, *Dmytrze*, pust., XV // *Michończyce*, w XVII i XVIII // *Mytko*, w XV, *Kam'ianka Bużska*, XX < *Kamionka Strumiłowa*, XVI < *Kamionka*, XV < *Dymoszyn*, kam., XV, *Glińsko*, XV // *Grodzisko*, XIV-XV < *Szczekotów*, nest., XIII, *Horbaczce*, pust., XV // *Dubrowlany*, w XV, *Nahorynie*, żyd., XV // *Mohylyszczce*, w XV // *Piotrowa Hora*, w XV, *Kochawina*, żyd., XVI // *Stanisławczyk*, *Krynica*, XV < *Szczuczenosy*, gród., XV-XVI, *Nihowice*, XIX < *Michończyce*, sam., XVI, *Moosberg*, XVI // *Niemcy Podłubieckie*, jaw., XIX, *Mostki*, XVI < *Podmostne*, pust., XV, *Nowoszyny*, XVI < *Śniłów*, żyd., XV, *Rakowiec*, XVI < *Młynowce*, pust., XV, *Sokołówka*, XVI < *Sieniawa*, żyd., XIV, *Żydaczów*, XV < *Udecz*, żyd., XII;

b) oboczności lub wymiana któregoś z członów nazw analitycznych¹²: *Kam'ianka Bużska*, XX < *Kamionka Strumiłowa*, XVI < *Kamionka*, XV < *Dymoszyn*, kam., XV, *Nowe Sioło*, nest., XIV // *Nowy Dwór*, w XV, *Nowosielica*, XX < *Nowosielica Szlachecka*, dol., XVI-XIX // *Nowosielica Niżnia* i *Wyżnia*, XIX < *Nowosielica Podleska*, XVI, *Porzecze Janowskie*, XIX < *Porzecze Małe*, jaw., XVI < *Porzecze*, XV, *Porzecze Lubieńskie*, XX < *Porzecze Wielkie* // *Gródeckie* // *Lubieńskie*, XIX < *Porzecze Wielkie*, XVIII < *Porzecze*, gród., XV, *Słoboda Dolińska*, XX < *Słoboda Dolińska* // *Leśna*, XIX < *Słoboda*, dol., XVI, *Turza Mała*, XVIII // *Turza Gnita*, XVI-XIX < *Turza*, dol., XVI.

3. Potrzeba podkreślenia małości osady przede wszystkim, ale również potrzeba dyferencjacji osad odległych, o nazwach homonimicznych oraz przypadki degradacji wsi do roli przysiółka spowodowały deminutywizację nazwy. Polega ona na dodaniu do nazwy własnej sufiksu tworzącego rzeczownik zdrobniały i podpada pod pojęcie uniwerbalizacji najszerszej rozu-

¹² Tu niektóre zmiany po 1945 r. oraz adideacje równe z punktem 4 i 5, te jednak omawiam osobno w ramach zmian językowych wynikających z interferencji polsko-ukraińskich, fonetycznych, morfologicznych i leksykalnych.

mianej. Sufiks deminutywny przyjmuje na siebie sygnifikację apelatywnej przydawki *mały*, *mniejszy*. Pozajęzykowe uwarunkowania zjawisk prowadzących do deminutywizacji to:

a) potrzeba dyferencjacji osad odległych, zbieżnych onomastycznie: *Wierzbowczyk* < *Wierzbowiec*, br., XV, *Wiśniowczyk* < *Wiśniowiec*, przm., XV;

b) podkreślenie małości osady: *Krościenko* < *Krosno*, przm., XV, fiz., *Nowosiółka* < *Nowosiółka* // *Nowosiółki* < *Nowosielce*, przm., XV, etn., *Nowosiółki* < *Nowosiółki* // *Nowosiółka* // *Nowosiedlec* < *Nowosielce*, pust., XV, *Nowosiółki* < *Nowosielce* // *Nowe Sioto*, żyd., XV, *Orzechowczyk* < *Orzeszkowce*, br., XVI, *Podhajczyki* < *Podhajce*, sam., XV, *Podhajczyki* < *Podhajce*, zł., XV;

c) częste przypadki degradacji wsi do roli przysiółka: *Nowosiółki* < *Nowe Sioto*, zł., XVI, *Wulka Kuniska* < *Wola Kuniska*, nest., XVI.

4. Jednym z ważniejszych czynników zewnętrznych, wpływających nie tylko na zróżnicowanie nazw pod względem znaczeniowym, ale również formalnym, jest historyczny stan stosunków językowo-etnicznych. Decyduje on o bardzo ważnym dla tego mieszanego językowo terenu zróżnicowaniu nazw pod względem genetycznym, co implikuje ich odrębności formalne i znaczeniowe¹³. Są to następujące modyfikacje:

a) zmiany i oboczności w ramach tego samego typu semantycznego jako przejaw ścierania się dwóch modeli słowotwórczych polskich i ukraińskich: ukr. *-(ow)icze* // pol. *-(ow)ice*: *Balicze Zarzeczne* < *Balicze* // *Balice*, str., XVI, *Głuchowiec* < *Głuchowice* // *Głuchowicze* < (*Goluchow*), gród., XIV; pol. *-anice* > ukr. *-ańce*: *Rudańce* < *Rudanice*, kam., XIV; ukr. *-yńce* // pol. *-anice*: *Dobrzanie* < *Dobrzyńce* // *Dobrzanie*, przm., XV; ukr. *-(ow)ce* // pol. *-(ow)ice* lub wymiana: *Bieńkowce* < *Bieńkowce* // *Bieńkowice*, roh., XV, *Choderkowce* < *Choderkowce* // *Choderkowice*, żyd., XV, *Hinowice* < *Hinowice* // *Hinowce*, brz., XV, *Hołoskowice* < *Hołoskowice* // *Hołoskowce*, br., XVI, *Hrebieńce* < *Hrebieńce* // *Hrebieńce*, nest., XIV, *Juśkowice* < *Juśkowce* < *Jastkowice*, zł., XVI; pol. *-owicze* // ukr. *-owce*: *Kuhajów* < *Kuhajowicze* // *Kuhajowce*, pust., XV; pol. *-anice* // ukr. *-ańce*: *Ładańce* < *Ledańce* // *Ledanice* // *Ledaniec*, przm., XV; pol. *-anice* // ukr. *-yńce*: *Bryńce* < *Cerkiewne* < *Bryńce* // *Branice*, żyd., XIV; pol. *-isko(-ie)* // ukr. *-iszczce*, *-iska* // *-iszczca* lub wymiana: *Bubniszcze* < *Bubniszcza* // *Bubniszcze*, dol., XVI, *Dworzyska* < *Dworzyszcza* // *Dworzyska* // *Dworzysko*, przm., XV, (*Glińsko*) < *Grodziszczce* // *Grodzisko*, nest., XIV, *Horodyszczce* *Druhe*

¹³ W. M a k a r s k i, *Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej*, Lublin 1999, s. 370.

< *Horodyszczce Cetnarskie* < *Grodzisko* // *Grodziska*, żyd., XV, *Horodyszczce Persze* < *Horodyszczce Królewskie Grodziszczce* // *Grodzisko*, żyd., XIV, *Jańska* < *Jańszcza* // *Jańszcze*, jaw., XV, *Kadłubiska* < *Kadłubiska* // *Kadłubisko* // *Kadłubiszcza* // *Kadłubicze*, br., XV, *Małynyszczce* < *Maleniska* < *Maliniska*, br., XIX, *Młyniska* < *Młynyszczce* // *Młynyszczca*, żyd., XV, *Siedliska* < *Siedliszcza*, pust., XV, *Siedliska* < *Siedliszcza*, przm., XVI; pol. *-iska* < ukr. *-owiszcza*: *Żorniska* < *Żarnowiszczca*, jaw., XV; pol. *-owisko* < ukr. *-owyszczce*: *Litowisko* < *Litowisko* // *Litowiska* < *Litowyszczca* // *Litowyszczce*, br., XV; ukr. *-yszczce* < *-bje*: *Brzyszczce* < *Brzeście*, nest., XIV.

b) przybieranie cech polskich za pomocą cech leksykalnych: *Nyznia Biłka*, XX < *Biłka Królewska*, XVI < *Biłka*, pust., XV, *Werchnia Biłka*, XX < *Biłka Szlachecka*, XVI < *Biłka*, pust., XV, *Birky*, XX < *Borki Janowskie*, XVI < *Borki*, nest., XV, *Horodyszczce Druhe*, XX < *Horodyszczce Cetnarskie*, XVI < *Grodziska*, żyd., XV, *Horodyszczce Persze*, XX < *Horodyszczce Królewskie*, XVI < *Grodziszczce*, żyd., XIV, *Jazienica Polska*, XIX < *Jazienica Wielka*, kam., XVI, *Łany Polskie*, XIX < *Łany*, kam., XV, *Mużyłowyczi*, XX < *Mużyłowice Narodowe*, XIX < *Mużyłowice*, jaw., XV, *Nowosielica*, XX < *Nowosielica Szlachecka*, dol., XVI-XIX // *Nowosielica Niżnia* i *Wyżnia*, XIX < *Nowosielica Podleska*, XVI, *Riasne*, XX < *Rzęsna Polska*, XVI < *Rzęsna*, jaw., XV, *Stratyn*, XX < *Stratyn Miasto*, XX < *Stratyn*, roh., XVI, *Stratyn Wieś* < *Stratyn Stary*, XIX < *Stratyn*, roh., XV, *Uhry*, XX < *Uherce Niezabitowskie*, XVI < *Uherce*, gród., XV;

c) adideacje:

– będące rywalizacją form polskich z ukraińskimi lub neutralnymi: *Karczynów*, XVI < *Kroczyńów*, jaw., XV (pol. < neutr.), *Kocurów*, XVI < *Koczurów*, pust., XV (pol. < ukr.), *Kurniki*, XVI // *Korniki*, jaw., XIX (neutr. // pol.), *Zwyżni*, XVI < *Zdwyżenie*, br., XV (pol. < ukr.);

– będące rywalizacją form neutralnych z ukraińskimi: *Ładańce*, XVI < *Ledańce*, przm., XV (neutr. < ukr.), *Tużanowce*, mikoł., XV // *Turzanowce*, w XIX-XX (ukr. // neutr.), *Tużyłów* // *Turzyłów*, kał., w XIX (ukr. // neutr.);

– będące rywalizacją form ukraińskich lub neutralnych z polskimi lub neutralnymi: *Juśkowice*, XVI < *Jastkowice*, zł., XVI (neutr. < pol.), *Meryszczów*, przm., XVI < *Mściszkowa*, XV (ukr. < neutr.), *Ożydów*, XVI < *Żydów*, busk., XV (ukr. < neutr.), *Użkowice*, XVI < *Ustkowice*, przm., XIV (neutr. < pol.);

d) usuwanie form nacechowanych polskością:

– wymiana nazwy prostej na inną prostą: *Antoniwka*, XX < *Jajkowce*, żyd., XVI, *Pidlisne*, XX < *Dzibułki*, nest., XIV, *Krywnia*, XX < *Firlejów*, roh., XVI, *Sydoriwka*, XX < *Izydorówka*, żyd., XIX, *Jahidnia*, XX < *Jago-*

nia, kam., jaw., XIX, XIV, *Iwaniwka*, XX < *Janówka*, dol., XVI, *Josypiwka*, XX < *Józefówka*, zb., XIX, *Komunarka*, XX < *Bzowica*, zb., XVI, *Mołoszki*, XX < *Laszki*, jaw., XV, *Nesteriw*, XX < *Żółkiew*, nest., XV;

– zmiana nazwy prostej na złożoną poprzez zmianę nazwy: *Iwano-Frankowe*, XX < *Janów*, jaw., XV;

– zmiana nazwy złożonej na prostą poprzez eliminację przydawki: *Mużyłowice*, XX < *Mużyłowice Kolonia*, jaw., XX, *Mużyłowyczi*, XX < *Mużyłowice Narodowe*, XIX < *Mużyłowice*, jaw., XV, *Riasne*, XX < *Rzęsna Polska*, XVI < *Rzęsna*, jaw., XV, *Uhry*, XX < *Uherce Niezabitowskie*, XVI < *Uherce*, gród., XV, *Birky*, XX < *Borki Dominikańskie*, jaw., XVI, *Birky*, XX < *Borki Janowskie*, XVI < *Borki*, XV;

– wymiana nazwy złożonej na prostą poprzez zmianę nazwy: *Tarasiwka*, XX < *Laszki Królewskie*, XVI < *Laszki*, przm., XV, *Widrodzenia* < *Mokrotyn Kolonia*, XVI;

– wymiana nazwy złożonej na prostą poprzez eliminację członu nadrzędnego: *Podorożne* < *Balicze Podróżne* < *Balicze Zariczne* < *Balicze Podgórne*, XVI // *Balicze Zarzeczne*, XVIII // *Małe*, XIX // *Podleśne*, XIX < *Balicze*, str., XVI, *Podorożne*, XX < *Lachowice Podróżne*, XVI < *Lachowice*, żyd., XVI, *Zariczne*, XX < *Lachowice Zarzeczne*, XVI // *Lachowice Podgórne*, XIX < *Lachowice*, żyd., XVI, *Doliszne*, XX < *Laszki Dolne*, XIX < *Laszki*, mikoł., XVI, *Horiszne*, XX < *Laszki Górne*, XVI < *Laszki*, mikoł., XV, *Murowane*, XX < *Laszki Murowane*, XIX < *Laszki*, pust., XV;

– wymiana nazwy złożonej na złożoną poprzez wymianę przydawki: *Chrusno Nowe*, XVIII < *Chrusno Kolonia*, pust., XVI, *Horodyszczce Druhe*, XX < *Horodyszczce Cetnarskie*, XVI < *Grodziska*, żyd., XV, *Werchnia Biłka*, XX < *Biłka Szlachecka*, XVI < *Biłka*, pust., XV, *Nyznia Biłka*, XX < *Biłka Królewska*, XVI < *Biłka*, pust., XV, *Horodyszczce Persze*, XX < *Horodyszczce Królewskie*, XVI < *Grodziszczce*, żyd., XIV;

– wymiana nazwy złożonej na złożoną poprzez wymianę członu określającego: *Bir Kuniśkyj*, nest., XX < *Wulka Kuniśka*.

5. Eliminacja niepolских nacechowanych „obcością” nazw z podstawami:

a) niemieckimi: *Chmil'owe*, XX < *Berlin*, br., XV (poprzez konotację ze stolicą Niemiec); *Ternowycia* < *Bruchnal*, jaw., XV, *Ternopillia*, XX < *Dornfeld*, mikoł., XVI, *Jahodiwka*, XX < *Fraga*, roh., XVI, *Perseniwka*, XX < *Kulparków*, pust., XVI, *Jazienica Ruska*, XIX < *Jazienica Rudryka*, XVIII < *Jazienica Mała*, kam., XVI, *Pidhirne*, XX < *Weinbergen*, pust., XVI;

b) bałtyckimi: *Jampil'*, XX < *Prusy*, pust., XIV, *Prybillia*, XX < *Jatwiegi*, pust., XV;

c) węgierską (prawdopodobnie): *Szewczenkowe*, XX < *Wetdziż*, dol., XV.

6. Inne zmiany po r. 1945, zmiany narzucone, dyrektywne, o różnych motywacjach, u których podstaw nie ma depolonizacji: *Borszcziw*, XX < *Borszów*, przm., XV, *Kozakiwka*, XX < *Brzaża*, dol., XVI, *Broszniw-Osada*, XX < *Broszniów*, roż., XVI, *Kałyniwka*, XX < *Cecowa*, zb., XVI, *Peremożne*, XX < *Chłopy*, gród., XV, *Prawda*, XX < *Chorobrów*, sokal., XVI, *Wil'chiwci*, XX < *Cucułowce*, żyd., XVI, *Kam'iane*, XX < *Czartoryja*, żyd., XV, *Miżriczcza*, XX < *Czołhany*, dol., XIV, *Werchniodorożne*, XX < *Drohowyże*, mikoł., XV, *Piszczane*, XX < *Hnidawa*, zb., XVI, *Hradiwka*, XX < *Hoszany*, gród., XV, *Hranki-Kuty*, XX < *Hranki*, mikoł., XVI, *Nowyj Jar*, XX < *Nowy Jazów*, jaw., XVI, *Staryj Jar*, XX < *Jazów Stary*, jaw., XV, *Łuczkiwci*, XX < *Kadłubiska*, br., XV, *Werbiwka*, XX < *Łdziany*, roż., XVI, *Lypiwka*, XX < *Matyjów*, XV // *Mycie*, roh., XIX, *Pryozerne*, XX < *Psary*, roh., XIV, *Poliany*, XX < *Ryków*, zł., XV, *Rozdoriżne*, XVI < *Uhorce*, zł., XX, *Miżhirria*, XX < *Uniów*, przm., XIV, *Smerekiwka*, XX < *Wicyń*, przm., XIV, *Zariczcza*, XX < *Wołcniów*, żyd., XIV, *Małosil'ka*, XX < *Żelechów Mały*, kam., XVI // *Duszny Kąt*, w XVIII, *Wetykosil'ky*, XX < *Żelechów Wielki*, XVI < *Żelechów*, kam., XV, *Rozsochy*, XX < *Żedowice*, XV // *Rządowice*, w XVI // *Żydowice*, przm., w XX, *Hamaliwka*, XX < *Żydatycze*, pust., XV.

PODSUMOWANIE

Rozchwianie formalno-semantyczne to cecha charakterystyczna w większym stopniu nazw miejscowych terenów mieszanych językowo. Poza, rzecz jasna, czynnikami wewnątrzjęzykowymi, które sprawiają, że ustalona wcześniej mapa osadnicza żyje i ewoluuje, wyróżniono tu czynniki zewnętrzne wpływające na jej kształt. Pierwszy z nich to naturalny proces zwiększania liczby punktów osadniczych i potrzeba dyferencjacji starych i nowych ojkonimów. Drugą przyczyną zmian były ciągłe walki i spustoszenia podczas najazdów i walk. Ziemia lwowska była podatnym gruntem dla osadnictwa w ogóle. Wiele jest przypadków degradacji wsi do roli przysiółka, a w ich skutku deminutywizacja dla podkreślenia małości osady.

Jednym z ważniejszych czynników zewnętrznych wpływających nie tylko na zróżnicowanie nazw pod względem znaczeniowym, ale i formalnym jest historyczny stan stosunków językowo-etnicznych. Decyduje on o bardzo ważnym dla ziemi lwowskiej rozróżnieniu nazw ze względu na przynależność językową. Są to następujące modyfikacje: a) zmiany i oboczności w ramach

tego samego typu semantycznego jako przejaw ścierania się dwóch modeli słowotwórczych polskich i ukraińskich: ukr. *-(ow)icze* // pol. *-(ow)ice*; pol. *-ice* > ukr. *-ańce*; ukr. *-yńce* // pol. *-anice*; ukr. *-(ow)ce* // pol. *-(ow)ice* lub wymiana; pol. *-isko(-ie)* // ukr. *-iszcz(e), -iska* // *-iszcz(a)* lub wymiana; ukr. *-yszcz(e)* < neutr. *ьje*; b) przybieranie cech polskich, obserwowane w szczególności w okresie od połowy XIV do XVI wieku; c) adideacje, będące rywalizacją form polskich z ukraińskimi lub neutralnymi, neutralnych z ukraińskimi; d) usuwanie form nacechowanych polskością, najwyraźniej widoczne po roku 1945; e) eliminacja niepolskich nacechowanych „obcością” nazw, głównie niemieckich, ale także bałtyckich i węgierskiej; f) inne zmiany po r. 1945, zmiany narzucone, dyrektywne, które nie służyły zmianie kwalifikacji językowej.

BIBLIOGRAFIA

- B a l J.: „Niemotywowane” pluralis niektórych nazw terenowych, „Onomastica” 8(1963), s. 171-194.
- B a l J.: W sprawie śląskich nazw miejscowych typu *Bojszowy, Makoszowy*, „Onomastica” 13(1968), s. 315-323.
- B a ń k o w s k i A.: Zmiany morfemiczne w toponimii polskiej, Wrocław 1982.
- M a k a r s k i W.: Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej, Lublin 1999.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, t. I-XV, Warszawa 1880-1902.
- T a s z y c k i W.: Słowiańskie nazwy miejscowe, w: *t e n ż e, Rozprawy i studia polonistyczne*, I. *Onomastyka*, Kraków 1958, s. 228-268.
- Z i e r h o f f e r K.: Nazwy miejscowe północnego Mazowsza, „Prace Onomastyczne” 3(1957).

SKRÓTY POWIATÓW NA UKRAINIE

br. – brodzki	przm. – przemysłański
brz. – brzeżański	pust. – pustomycki
busk. – buski	roh. – rohatyński
dol. – doliński	rož. – rożniatowski
gród. – gródecki	sam. – samborski
jaw. – jaworowski	skol. – skolski
kam. – kamionecki	sokal. – sokalski
kał. – kałuski	str. – stryjski
koz. – kozowski	zb. – zborowski
mikoł. – mikołajowski	zł. – złoczowski
nest. – nesterowski	żyd. – żydaczowski

ON THE CAUSES OF FORMAL AND SEMANTIC CHANGES IN THE NAMES OF PLACES
(AS INSTANCED BY THE OICONISMS FROM THE LVOV REGION)

S u m m a r y

This paper entitled “On the Causes of Formal and Semantic Changes in the Names of Places (as Instanced by the Oiconisms from the Lvov Region)” collects and orders the linguistic and non-linguistic factors in the evolution of the map of names and settlements.

One of the most important external causes that affected not only the differences of names in meaning, but also in their formal aspect, was the historical state of linguistic and ethnic relations. It decides about the distinction of names with regard to their linguistic appropriation that is very important for the Lvov Region. These are the following modifications: a) changes and alternations within the same semantic type as a manifestation of the clash between Polish and Ukrainian derivational models; b) the acquirement of Polish properties, especially in the period from the mid-fourteenth to the sixteenth century; c) addideations; d) the removal of typically Polish forms, most obvious after 1945; e) elimination of non-Polish and “foreign” names, mainly German; f) other directive changes that did not mean a change in linguistic qualification.

Translated by Jan Kłos

Słowa kluczowe: ziemia lwowska, ewolucja mapy nazewnictwo-osadniczej, stosunki językowo-etniczne.

Key words: the Lvov Region, evolution of the map of names and settlements, linguistic and ethnic relations.

